

DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2663-4619/75/84-90>

Nigar Fikrət qızı Misirova
Azərbaycan Dillər Universiteti
müəllimə
misirovanigar@gmail.com

KOREYA VƏ AZƏRBAYCAN DİLLƏRİNDƏ HAL ŞƏKİLÇİLƏRİNİN MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Xülasə

Dil fəaliyyətinin əsas vahididir. Əsasən, mübtəda və xəbərdən ibarət olur. Azərbaycan və Koreya dili eyni mənşəli dillərdir. Hər iki dil iltisacı dillər qrupuna aiddir və eyni zamanda Altay dil qrupunun üzvləridir. Məhz bu cəhətdən hər iki dil arasında bir çox ortaq xüsusiyyətlər mövcuddur. Koreya və Azərbaycan dili morfoloji cəhətdən aqqlütinativ, sintaktik cəhətdən isə mübtəda, tamamlıq, xəbər quruluşuna malikdir. Buna baxmayaraq iki dil arasında hal şəkilçiləri baxımından bir sıra fərqli cəhətlər ilə qarşılaşmaq mümkündür.

Koreya dilində hal şəkilçilərinin təsnifatı müxtəlif olduğu kimi şəkilçilər də özlüyündə müxtəlif mənələrə malikdir. Bitmiş fikri bildirmək üçün cümlənin xəbərinə uyğun olaraq isimlər müxtəlif hallara salınaraq onunla qrammatik səviyyədə sintaktik əlaqəyə girir ki, bu vəziyyəti də şəkilçi tamamlıq vəzifəsini yerinə yetirərkən müşahidə edirik

Açar sözlər: *hal şəkilçisi, iltisacı dillər, qrammatik şəkilçilər, isim, koreya dili*

Nigar Fikrət Misirova

Comparative analysis of correspondents in Korea and Azerbaijan Summary

Sentences are the basic unit of language activity. It consists mainly of principles and news. Azerbaijani and Korean are languages of the same origin. Both languages belong to the Altaic language group and are also members of the Altaic language group. In this regard, there are many common features between the two languages. The Korean and Azerbaijani languages are morphologically agglutinative, and syntactically have a principle, completeness, and news structure. However, it is possible to encounter a number of differences between the two languages in terms of case suffixes.

Just as the classification of case suffixes in Korean is different, suffixes have different meanings in themselves. In order to express the finished idea, according to the message of the sentence, the nouns are put in different situations and enter into a grammatical syntactic connection with it, which we also observe when performing the function of suffix completeness.

Key words: *case suffix, inflammatory languages, grammatical suffixes, noun, Korea*

Giriş

Azərbaycan dilində ümumi qrammatik kateqoriyalara daxil olan hal şəkilçiləri kateqoriyası hallana bilən sözləri əhatə edir. Hallana bilən sözlər söz birləşməsi və cümlə daxilində feil, qoşma və adların (ismin, sifətin, sayın, əvəzliyin, o cümlədən zərfin) tələbinə görə müxtəlif formalara düşür. İsmnin hal dəyişmələri çox qədim tarixi prosesdir. Tədqiqatlar göstərmişdir ki, indiki hal şəkilçiləri bir neçə min il əvvəl qədim şumer dilində də işlənmişdir (2, s.151). 1924-cü ildə "Türkcə-sərf-nəhv" kitabında qoşmalar sırasına daxil olan üçün və ilə qoşması ilə yaranan sözlər hallar sisteminə daxil edilmiş və ismin 8 halı olduğu göstərilmişdir. 1944-cü ildən sonra ismin müasir hakl sabitləşərək dildə 6 hal şəkilçisi olduğu öz təsdiqini tapmışdır.

Bu kateqoriya əsasən isimlərə aid edilsə də eyni zamanda zərflərlə, feili isimlərlə, məsdərlə, substantivləşmiş feili sifətlər ilə də əlaqəli olur. Hal şəkilçiləri qəbul edən sözlər isimləşdiyi zmana hal kateqoriyasının morfoloji əlamətlərini qəbul edirlər. Hal kateqoriyasının morfoloji göstəriciləri başqa sözlə desək, şəkilçiləri sözdəyişdirici şəkilçiləridir. Hal kateqoriyası morfoloji-sintaktik

kateqoriyadır və bu kateqoriya üzrə dəyişən sözlər formaca morfoloji, vəzifəcə sintaktik tələblərdən irəli gəlir. İsimlərlə fellər arasında cümlə daxilində əlaqənin yaranması daha çox ismin hal dəyişmələrinə əsaslanaraq yaranır. Beləki isimlər ilkin nominativ formada felləri və adları uzlaşma yolu ilə özünə tabe edir. Təsirlik halda olan təsirli fellər mübtədə ilə əlaqəyə girərək obyektı bildirir. Yiyəlik halda isə sahib şəxsi təmsil edir. Hal şəkilçiləri sözdəyişdirici şəkilçilərdir və vurğuludur. Qoşmalar hal şəkilçiləri ilə funksiya baxımından çox yaxındır.

Koreya dilində leksik və qrammatik şəkilçilərə çox inkişaf etmişdir, xüsusilə də tamamlıqların yaradılmasında iştirak edən şəkilçilər və yer mənası ifadə edən şəkilçilər çox inkişaf etmişdir. Bu hal Azərbaycan dilində olan “dan², a²” şəkilçiləri ilə müqayisə edilərək yalnız yer məkan mənasında deyil eyni zamanda digər mənalarda da istifadə oluna (12, s.43). Koreya dilində də ismin cümlədəki qrammatik funksiyası hal şəkilçiləri ilə təyin olunur. Hər iki dildə hal şəkilçisi olmadan cümlənin mənasını konkret anlamaq mümkün deyil. Koreya və Azərbaycan dilində sintaktik cəhətdən söz sırası (mübtədə, tamamlıq, xəbər) formasında olsa da isimlərə qoşulan hal şəkilçiləri arasında müəyyən qədər fərqli xüsusiyyətlər var. (1, s. 56) Hal şəkilçiləri yer və məkanlarla eləcə də, şəxslərlə əlaqəlidir. Eyni zamanda Koreya dilində cansız və canlı məfhumlara əsasən hal şəkilçilərinin müəyyən kateqoriyaları mövcuddur. Eyni zamanda bəzi hal şəkilçiləri omonimlik xüsusiyyətinə malik olaraq müəyyən məqamlarda başqa mənalar ifadə edə bilər. Eyni zamanda Koreya dilində təsirlik hal şəkilçisini qəbul edən hər hansı feil Azərbaycan dilində yönlük hal şəkilçisini tələb edir. Koreya dilini öyrənərkən azərbaycanlıların tez-tez səhv etdiyi məqamlar yerlik və çıxışlıq hal, adlıq hal və qüvvətləndirici ədatlar arasındakı fərqlərdir və bütün bunlar da iki dildəki hal şəkilçilərinin fərqli istifadəsindən irəli gəlir. On görə tədqiqatda əsas məqsəd Koreya dilini öyrənən azərbaycanlılar üçün öz ana dilləri ilə Koreya dilindəki hal şəkilçilərinin əsas xüsusiyyət və istifadə qaydalarını müqayisə etməklə onların oxşar və fərqli cəhətlərini tapmaqdan ibarətdir. Tədqiqatın azərbaycanlılar üçün Koreya dilinin tədrisi metodologiyası və üsullarının mənbə kimi istifadə oluna bilməsi cəhətdən əhəmiyyəti böyükdür.

Hal şəkilçilərinin oxşar və fərqli cəhətləri

Koreya və Azərbaycan dilində hal şəkilçilərinin oxşar və fərqli xüsusiyyətlərinin təhlili üçün müqayisəli-tarixi təhlil üsulundan istifadə edilmişdir. Müqayisəli-tarixi metod iki və daha artıq dilin fonetik, leksik, qrammatik, morfoloji və sintaktik xüsusiyyətlərini müqayisə etməklə həmin dillərin xüsusiyyətlərini öyrənən, bu dillərin oxşar və fərqli cəhətlərini müəyyənləşdirən metodlardır. Koreya dilindən fərqli olaraq Azərbaycan dilində şəkilçilər nitq hissəsi deyil, qrammatik vahiddir. Məhz bu səbəbdən Azərbaycan dilində şəkilçini izah etməkdən ötrü şəkilçi anlayışını onun nə olduğunu daha dəqiq izah etmək lazımdır. Koreya dilində Azərbaycan dilindən fərqli olaraq Koreya dilinin qrammatikasında şəkilçilərin nitq hissəsi kimi başa düşülür. Hal şəkilçiləri Koreya dilində çox zəngindir və onlar arasında xüsusilə yer bildirən hal şəkilçilərini vurğulaya bilərik. İki dil arasında müqayisə apardıqda Koreya dilinin qrammatikasındakı hal şəkilçiləri əsas götürülərək uyğun şəkildə Azərbaycan dilinin hal şəkilçiləri müqayisə edilmişdir.

Sözlər başqa sözlərlə əlaqəyə girərək dəyişir və qrammatik cəhətdən eyni eyni xüsusiyyətə malik söz qrupları meydana gəlir. Azərbaycan dilində hal kateqoriyası halla bilən sözləri əhatə edir. Halla bilən sözlər söz birləşməsi və cümlə daxilində feil, qoşma və adların (ismin, sifətin, sayın, əvəzliyin, o cümlədən zərfin) tələbinə görə müxtəlif formalara düşür. Hal kateqoriyasının morfoloji göstəriciləri sözdəyişdirici şəkilçilərdir (11,s.78). Hal şəkilçiləri nəinki hallanan sözlərin sonuna qoşulur hətta sözdüzəldici və cəm şəkilçilərindən sonra da istifadə oluna bilər. Həmin söz qrupları nitq hissələri deyildir. Azərbaycan dilində morfoloji vahidlər söz və şəkilçidir. Sözlün həm leksik həm də qrammatik mənası olur. Azərbaycan dilində sözlər 11 qrammatik məna üzrə qruplaşaraq nitq hissələrini meydana gətirir və onlarda əsas və köməkçi nitq hissələri olmaqla iki qrupa bölünür (Azərbaycan dilində)

Koreya dilində müstəqil sözlərə qoşularaq həmin sözün hak formasını müəyyən edən şəkilçiyə 조사 - {cosa} deyilir. Cosanın ənənəvi qrammatika üç növü yəni, hal, köməkçi, bağlayıcı kimi növləri vardır. Jo Il Yoem öz tədqiqatında hal şəkilçilərini iki növə bölmüşdür. Qrammatik hal şəkilçilər yəni adlıq hal - 이/가 {i/qa} ; təsirlik - 을/를 {il/rl} ; yiyəlik hal - 의 {e} [4]

Əsas nitq hissələri	Köməkçi nitq hissələri
İsim (명사)	Qoşma (후치사)
Sifət (관형사)	Ədat (접사)
Feil (동작 동사)	Bağlayıcı (접속사)
Say (수사)	Modal sözlər (양상사)
Zərf (부사)	Nida (감탄사)
Əvəzlik (대명사)	

Azərbaycan dilinin qrammatikasındakı köməkçi nitq hissələri Koreya dilinin qrammatikasındakı köməkçi şəkilçilərə uyğun gəlir.

Koreya dili yerlik və çıxışlıq hal şəkilçisi Azərbaycan dilindəki kimi bir- birinə zidd mənalarda istifadə olunur. Həmin şəkilçilərdən “으로 / 로, 에” {uro / ro; e} şəkilçilərini nümunə göstərmək olar. ‘Yəni “에” {e} şəkilçisi cümlənin sonunda gələn feil və bəzi ifadələrə əsasən həm yerlik “da²” həm çıxışlıq hal şəkilçisi kimi “dan²” mənalarında istifadə oluna bilər. Bundan başqa “으로/로” {uro / ro} şəkilçisi yön, metod, istiqamət və.s mənalarda istifadə oluna bilər’ (7, s.24). Yəni, bu hal şəkilçisi “a², ilə” mənalarında istifadə oluna bilər. Ümumiyyətlə Koreya dilindəki bəzi hal şəkilçiləri təkə hal şəkilçisini deyil, həm də başqa mənaları ifadə edə bilər. Eyni paradoksa biz Azərbaycan dilində də rast gələ bilərik. Məsələn, tamamlığın suallarına daxil olan “harada?, haradan?, haraya?” suallarını bəzən zərfliyə də verə bilərik. Bu hala “Bakıda evimiz var” və “Qonşumuz yuxarıda səs-küy salır.” cümlələrindəki “Bakıda” və “yuxarıda” sözlərinə sual verərək cümlədəki qrammatik rolunu təyin edəndə rast gəlirik (3, s.55).

Koreya dilində adlıq hal şəkilçisi eyni bir cümlə daxilində bir neçə dəfə təkrar olursa da Azərbaycan dilində isə bu vəziyyət söz birləşməsi və ya yiyəlik hal ilə ifadə oluna bilər.

Hal şəkilçilərinin təsnifatı

Əsas nitq hissələrindən olan isim Koreya dilində də mübtəda və tamamlıq rolunda çıxış edə bilər. Azərbaycan dilində hal şəkilçiləri vurğu qəbul etdiyi halda Koreya dilində belə bir hal ilə qarşılaşmaq mümkün deyil. Koreya dilində hal şəkilçiləri qrammatik hal şəkilçiləri və xüsusi mənaya malikdir. Azərbaycan dilinin əksinə olaraq Koreya dilində adlıq hal şəkilçisi mövcuddur. ‘Bunlar O|가 {i / qa}, 께서 {q`eso}, 께서 {q`eobso} kimi şəkilçilərdir. Xüsusi mənaları yoxdur. Hətta bu şəkilçilər də sözün saitlə bitib bitməsinə görə təsnif olunur’ (P.Sells, Korean and Japanese Morphology from a Lexical Perspective, s-71)

Hal şəkilçisi	Forma	Nümunə
이/가	h/f	민수가 가게에 간다
께서		할머니께서 진지를 드신다
께서		왕께서 오셨다

Adlıq halın işlənmə məqamına diqqət yetirsək görə bilərik ki adlıq hal şəkilçisi Koreya dilində bir növ adlıq hala işarə edən simvoldur.

1. 민수 (가) 학교에 간다 {Minsuqa haq`yoe qanda}- Minsu (은) məktəbə gedir

2. 민수는 학교에 간다 {Minsunun haq`yoe qanda} – Minsu (은) məktəbə gedir

Birinci cümlədə mübtədəyə “이/가 {i / qa}” adlıq hal şəkilçisi artırıldığı halda ikinci cümlədə mübtədəyə köməkçi qüvvətləndirici hissəcik “은/는 {in / nun}” şəkilçisi əlavə olunmuşdur. Azərbaycan dilində olduğu kimi sözün saitle və ya samitlə bitməsinə əsasən şəkilçilər iki formada yazılır İkinci cümlədəki qüvvətləndirici şəkilçi müqayisəvi mənə göstərməkdən ötrü istifadə olunub. Ümumiyyətlə “은/는 {in / nun}” köməkçi sonluğu fikri xüsusi şəkildə ifadə etmək və ya müqayisə etmək üçün istifadə olunur (6, s.89). Digər köməkçi hissəcik formasında istifadə olunan şəkilçilər aşağıdakı kimi müqayisə, xüsusi vurğulanma və təkliyi bildirməkdən ötrü istifadə oluna bilər. Ancaq tərcümə zamanı xüsusi mənə daşımır.

민수가 야채는 먹었다 {Minsuqa yaçenun moqod`a} –Minsu (은) tərəvəz yeyir.

민수가 야채만 먹었다 {Minsuqa yaçeman moqod`a}– Minsu (은) yalnız tərəvəz yeyir.

민수가 야채도 먹었다 {Minsuqa yaçedo moqod`a} – Minsu (은) tərəvəz də yeyir.

Yuxarıdakı müqayisələrə nəzər yetirsək görə bilərik ki, birinci cümlədəki mübtədə rolunda çıxış edən Minsu sözü adlıq hal şəkilçisi qəbul etmiş, tamamlıq rolunda çıxış edən “yaçə (tərəvəz) sözü təsirlik hal şəkilçisi deyil qüvvətləndirici ədat (kim, nə, hara sualına cavab verən isimlərlə işlənən bilən ədat) ilə birləşmişdir. İkinci və üçüncü cümlələrdə isə tamamlıq hal şəkilçisi qüvvətləndirici ədatlardan olan “만 {man} – təkcə” “도 {do} da, də” qüvvətləndirici ədatı ilə əvəz olunmuşdur. Bu fərqlə əsasən belə nəticəyə gəlmək olar ki, koreya dilində təsirlik hal şəkilçisini qüvvətləndirici ədatlar da əvəz edə bilər.

İndi isə Azərbaycan dilində ifadə olunan cümlələrin Koreya dilində tərcüməsinə nəzər yetirək:

Мən (kim ?) məktəbə getdim

나은 학교에 갔다 {na haqqyoe qad`da }

Bütün tələbələr məktəbdə toplaşılar

모든 학생들 은 학교에 모였다 {modın haqsenqdıl haqqyoe moyod`da }

Qeyd olunan işarənin əvəzinə Koreya dilində adlıq hal şəkilçisi qeyd edilsə də Azərbaycan dilində adlıq hal şəkilçisi olmadığına görə həmin yer boş saxlanılaraq fərqi görmək mümkün olmuşdur. Yəni, Azərbaycan dilində xüsusi adlıq halda işlənən söz cümlədə mübtədə rolunda çıxış etməklə bərabər həmin sözün hansı şəxsə işlənməsindən asılı olaraq mübtədə ilə xəbərin uzlaşmasına zəmin yaradır.

Koreya və Azərbaycan dillərində adlıq halın digər fərqli cəhəti isə Azərbaycan dilində sifət, say, məsdər və feili sifətlərin də adlıq halda işlənməklə cümlədə mübtədə rolunda çıxış edə bilmə xüsusiyyətinə malik olmasıdır

1.Pis dost qədri bilməz

나쁜 - 은 친구들의 의미를 모른다 {nabbın çinqudire imiril morında }

2.Çox oxuyan çox bilər

공부를 많이 한- 은 많은 것을 안다 {qonqburıl mani han manın qosıl anda }

Yuxarıda qeyd edilən nümunələrdə Koreya dilindəki ifadə olan yaman - 나쁜 {nabbın} sifət, çox oxuyan - 공부를 많이 하는 { qonburıl mani hanın } isə budaq cümlədir. Azərbaycan dilində hər iki ifadə substantivləşərək adlıq halda işlənməmişdir.

Koreya dilindəki adlıq hal şəkilçisi mənə etibarı ilə qüvvətləndirici şəkilçi rolunda oynayan “은/는 {in / nun}” şəkilçisi ilə ekvivalent ola bilər. Burada tək fərqləndirici faktor cüzi də olsa istifadə məqamıdır. Əşyanın əlamətini bildirən nitq hissəsi olan sifət cümlədə, əsasən, təyin rolunda çıxış edir. ‘Koreya dilinin qrammatikasında yalnız təyin kimi çıxış edən sifət Azərbaycan dilinin qrammatikasında təyin vəzifəsindən başqa həm də mübtədə, tamamlıq, xəbər və zərflik vəzifələrində də işlənir’ (3, s. 54).

Bacım təzə maşın aldı

언니는 새 (təyin) 차를 샀다 {onninin se çarıl sad`a }

Fel əşyanın hərəkətini bildiren nitq hissəsi olmaqla cümlədə əsasə xəbər vəzifəsində işlənir

Eyni zamanda Koreya dilində sadə cümlələrin tərkibində hal şəkilçilərinin təkrarən istifadə olunduğu hallar da olur. Xüsusilə də bu şəkilçilər arasında adlıq və təsirlik hal şəkilçisi eyni cümlə tərkibində təkrarən istifadə oluna bilər. Koreya dilində bəzi hal şəkilçiləri ixtisar da oluna bilər (Kvon Ce İl 1996, Korean Cae-Making Postpositional particle, s,76)

우리 아이가 키가 크다 {uri aiqa kiqa kıda} – Uşağın boyu hündürdür.

한국어가 쓰기가 어렵다 {hanquqoqa s`iqiqa oryobda} – Koreya dilində yazı yazma çətindir

Yuxarıdakı iki cümləni müqayisəli təhlilindən göründüyü kimi Azərbaycan dilində adlıq hal şəkilçisi olmadığı halda, Koreya dilində adlıq hal şəkilçisi, hətta bu şəkilçinin hörmətli forması olan 께서 {q`eso}, 께옵서{q`obso}da mövcuddur. Əvvəlki nümunələrdə qeyd edildiyi kimi xüsusi mənə ifadə etməsə də Koreya dilində kim, nə, hara suallarına cavab verən sözlərə mütləq hal şəkilçiləri artırılmalıdır. Hər iki dildəki hal şəkilçisi sintaktik funksiya yerinə yetirir və isim cümlədə mübtədə rolunda çıxış edir (8, s.29). Eyni zamanda, Koreya dilində köməkçi sonluqlar da adlıq hal şəkilçisini əvəz edə bilər və bu halda xüsusi vurğulama, müqayisə mənasını bildirir. Bu da dili leksik səviyyədə zənginləşdirir. Ancaq Azərbaycan dilində belə hala təsadüf olunmur.

Koreya dilində hal şəkilçilərindən əlavə sözlərin də şəkilçilərlə asossiyasının rolu bölükdür. Koreya dilində bəzən sözdə hal şəkilçiləri işlənməyə də bilər. Azərbaycan dilində bu hadisə qeyri-müəyyən hallara uyğundur. Koreya dilində qeyri-müəyyən yiyəlik hal şəkilçisini bəzən yiyəlik hal adı altında deyil, adlıq hal adı altında istifadə edirlər.

영어 수업이 재미있다 {yonqo suobi cemiid`a} - İngilis dili dərsi maraqlıdır.

오빠가 키가 크다 {ob`aqa kiqa kıda} - Qardaşımın boyu hündürdür.

Koreya dilində “qardaşımın boyu “ söz birləşməsi 이/가 { i/qa } adlıq hal şəkilçisi ifadə olunur Azərbaycan dilində isə yiyəlik hal şəkilçisini özü istifadə olunur. Koreya dilində əsasən yiyəlik hal şəkilçisi əsas nitq hissələrinə (say, əvəzlik, isim) qoşulur. Beləki, Koreya dilində yiyəlik hal şəkilçisi bəzən ixtisar oluna bəzən isə adlıq hal şəkilçisi altında verilə bilər. Koreya dilinin morfoloji formasına görə demək olar ki, “의 {e}” şəkilçisi bir sözün başqa sözə mənsubluğunu, istiqamətini bildirə bilər. Eyni zamanda da yiyəlik halda da istifadə oluna bilər. Azərbaycan dilində yiyəlik halda gələn söz özündən sonra gələn söz ilə əlaqəyə girərək üçüncü növ ismi birləşməsinə əmələ gətirir. Sintaksisin tədqiqat hədəfi üçüncü növ təyini söz birləşməsidir. Üçüncü növ söz birləşməsinin birinci tərəfi söz-forma kimi müəyyən edilir. Morfologiyada üçüncü növ ismi birləşmə deyil, onun birinci tərəfi tədqiq olunan hissədir (1, s.153). Yəni, bu fikirlərdən belə qənaətə gəlmək olar ki, üçüncü növ ismi birləşmənin tərəfləri müstəqil söz kimi öyrənilir. Yiyəlik halda olan sözlər mənsubiyyət kateqoriyasının birinci tərəfi kimi işlənir sahiblik əlamətini vurğulayır. Bu halın əlaqəyə girdiyi ikinci tərəf fellərlə işlənmir. Buna baxmayaraq Azərbaycan dilində yiyəlik hal felin təsriflənən formaları ilə əlaqəyə girmədiyi halda, felin təsriflənməyən formaları ilə əlaqəyə girə bilər. Koreya dilində isə yiyəlik hal aşağıdakı anlamlarında istifadə oluna bilər.

Yiyəlik hal: 언니의 친구 {onnie çinqu} - bacımın dostu

Əlaqə: 나의 선생님 {nae sonsenqnim}- Mənim müəlliməm

Məqsəd, hədəf: 조사의 대사 {cosae desa} – sorğunun hədəfi

Mübtədə rolunda: 나의 결정 {nae qyolconq} Mənim qərarım

Mənsubiyyət: 우리 그룹의 대표가 되었다 {uri qırube deopyoqa dveod`da} – bizim qrupun təmsilçisi oldu

Yuxarıdakı nümunələrdə verildi kimi müxtəli məqsədlərə əsasən dəyişə bilər. Koreya dilində də yiyəlik hal mənsubluq bildirir və müəyyən, qeyri-müəyyən yiyəlik hal formasında işlənə bilər. Azərbaycan dilində ən vacib amil Koreya dilindən fərqli olaraq yiyəlik halda işlənən sözün özündən

sonra hökmən mənsubiyyət şəkilçili söz tələb etməsi olsa da, Koreya dilində isə bir çox hallarda mənsubiyyət şəkilçisi adlıq halda istifadə olunan 이 / 가 { i / qa } şəkilçisi ilə bərgə istifadə olunur.

눈-의 빛 뻗뻗뻗이다 {nune biçi b`anc`aqb`anc`aqida} gözlərinin işıltısı par-par parıldayırdı.

음식 – 의 양이 많아서 많이 남아 있다 {ımçiqe yanqi manaso mani nama id`da} – yeməyin miqdarı çox olduğuna görə artıq qaldı.

Yuxarıdakı nümunələrdən belə nəticəyə gəlmək olar ki yiyəlik hal şəkilçili söz Azərbaycan dilində yiyəlik hal şəkilçili söz özündən sonra mənsubiyyət hal tələb edir və həmin söz ilə birlikdə bir cümlə üzvu vəzifəsində və ya ayrılıqda xəbər vəzifəsində işlənir. Ancaq Koreya dilində yiyəlik hal şəkilçisi qəbul etmiş söz cümlə tərkibində yalnız təyin vəzifəsində işlənir (9, s.78).

Koreya dilində də Azərbaycan dilində olduğu kimi qeyri-müəyyən yiyəlik hal adlıq hala uyğun gəlir. Belə ki, qeyri-müəyyənlik bildirən isim ikinci növ ismi birləşmənin birinci tərəfində işlənir və adlıq hala bənzəsə də qeyri müəyyən yiyəlik halı bildirir.

방 창문이 열려 있다 {banq çanqmun i yollyo id`da} – otaq pəncərəsi açıqdır

집 문이 까맣다 { cib muni qamata } – ev qapısı qara rəngdədir.

Qeyri-müəyyən yiyəlik halla adlıq hal arasındakı aşağıdakı fərqlər vardır:

1. Azərbaycan dilində adlıq hal müstəqil işləndiyi halda, qeyri-müəyyən yiyəlik hal hökmən özündən sonra mənsubiyyət şəkilçisi tələb edir

2. Koreya dilində qeyri-müəyyən yiyəlik hal özündən sonra adlıq hal şəkilçisi tələb edir.

Lakin hər iki dildə olan qeyri-müəyyən yiyəlik haldakı sözü asanlıqla müəyyən hala salmaq olar.

3. Azərbaycan dilində bu cür mürəkkəb sözlərdə isim+isim quruluşuna daha çox təsadüf olunur

낮(의) 빛 {nae bid }

4. Lakin Azərbaycan dilində cümlədə ikinci dərəcəli üzvlər iştirak etdiyi halda yiyəlik halın ixtisarı mümkündür.

저는 아제르바이잔 언어 대학교 한국어학과에서 공부한다 {conun acerbaican ono dehaqqyo hanquqohaqqvaeso qonqubuhanda }

Mən Azərbaycan Dillər Universiteti Koreya tərcümə fakültəsində təhsil alıram

Nəticə

Beləliklə, biz Koreya və Azərbaycan dilində olan hal şəkilçilərini həm nəzəri cəhətdən həm də müqayisələr əsasında təhlil etdik. Nümunələr əsasında hal şəkilçiləri arasında fərqli və oxşar cəhətlər il tanış olduq. Bu təhlillər əsasında alınana nəticələr aşağıdakı kimidir.

1. Azərbaycan və Koreya dilində olan hal şəkilçiləri həm eyni həm müxtəlif mənaları ifadə edə bilər

2. Azərbaycan dilində yer bildirən hal şəkilçisi bir cümlə daxilində əksər hallarda bir formada ifadə olunsa da, Koreya dilində həmin şəkilçi bir neçə dəfə müxtəlif mənalarda istifadə oluna bilər.

3. Hər iki dildə bəzi hal şəkilçiləri ixtisar olunaraq istifadə oluna bilər.

4. Azərbaycan dilində hal şəkilçisi həm canlı həm cansız məhfuma aid olduğu təqdirdə Koreya dilindəki bəzi hal şəkilçilər canlı və ya cansız məhfumlara əsasən qruplara bölünür.

5. Koreya dilində Azərbaycan dilindən fərqli olaraq həm adlıq hal şəkilçisi mövcuddur eyni zamanda onu əvəz edən qüvvətləndirici ədat da mövcuddur

Ədəbiyyat

1. Xudiyev N. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. Bakı, Elm, 1997, 190 s.
2. Xəlilov B. Azərbaycan dilinin morfoloqiyası. Bakı: Elm, 2016, 187s.
3. Zeynalov S. Azərbaycan Dili morfoloqiyasının tədqiqi tarixi. Bakı, Təhsil, 2018
4. Jo İl Yeom “Gapless Adnominal clauses in Korean and their interpretations <http://www.hawaii.edu/korean/archive/lit/KoSukJoo.diss.pdf>
5. A Proposal of Korean Conjunction System and its Application to Morphological Analysis Seon Yang, Paclit-1996

6. Modality in the Korean suffix-keyss, Myung -Chul Koo, Language Research 46, 2010,
7. Kvon Ce İl Korean Case-Making Postpositional particle. 1996
8. Acquiring Rules Reducing Morphological Ambiguity from POS Tagged Corpus in Korean Jae-Hoon Kim, Byung-Gyu Jang H-C. 1997
9. The Early Acquisition of Korean Morphology: A Case Study, Sue Young Kim, Doctoral dissertation University of Kansas, 1993, s-14
10. O' Grady.W. (1993)Functional categories and maturation: Data from Korean. Harvard Studies in Korean Linguistics V, p.111
11. Lee H.S (1993) Cognitive constraints on expressing newly perceived information,with re-ference toepistemic modal suffixes in Korean, Cognitive Linguistics, 4, 135-167
12. Kim Y. (1995b) Verb lexicalization patterns in Korean – with a focus on motion conflation in verb constructions. Paper presented at the Sixth Annual Japanese/Korean Linguistics Conference, The University of Hawaii at Manoa

İnternet resursları

1. https://www.korean.go.kr/front/onlineQna/onlineQnaView.do?mn_id=216&qna_seq=137106
2. http://www.riss.kr/search/download/FullTextDownload.do?control_no=677377237a8fe67affe0bd3ef48d419&p_mat_type=be54d9b8bc7cdb09&p_submat_type=f1a8c7a1de0e08b8&fulltext_kind=a8cb3aaead67ab5b&t_gubun=undefined&DDODFlag=&redirectURL=%2Fsearch%2Fdownload%2FFullTextDownload.do&loginFlag=1&url_type=&query=%EA%B2%A9%ED%91%9C%EC%A7%80+%EB%8C%80%EC%A1%B0&content_page=&mingan_org_storage=

Rəyçi: prof. A.Məmmədov

Göndərib: 02.01.2022

Qəbul edilib: 30.01.2022